

تلفن سفارش جزوه: ۶۵۴۴۲۲۷۲ - ۰۲۱ ۰۹۱۹۳۶۰۱۴۷۰ - قاسمی

درس ۱۳ (جمعیت ایران)

- ۱- سه سلسله ترک تبار که از اواخر قرن چهارم تا اوایل قرن هفتم هجری، در ایران حکومت کردند را نام ببرید . ۱-
  - غزنویان ۲- سلجوقیان ۳- خوارزمشاهیان
  - ۲- غزنویان چه کسانی بودند و چرا به این نام معروف شدند؟ غزنویان دودمانی ترک تبار بودند که چون حکومت خود را از شهر غزنین (غزنه) آغاز کردند به این نام مشهور شدند.
  - ۳- چرا سلطان محمود غزنوی به هندوستان لشکرکشی کرد؟ اگر چه این لشکرکشی ها به بهانه رواج اسلام صورت می گرفت اما در اصل به طمع ثروت هنگفتی بود که در این کشور وجود داشت. وی در این لشکرکشی ها مناطقی از هندوستان را تصرف نمود و معبد سومات را فراب کرد. او اسیران زیادی را با خود به سرزمین های دیگر برد و ثروت ها و غنائم زیادی به دست آورد که بخشی را به فلیفه عباسی پیشکش کرد.
  - ۴- رابطه حکومت غزنوی با خلفای عباسی چگونه بود؟ رابطه حکومت غزنویان با خلفای عباسی دوستانه بود و سلاطین غزنوی به ویژه سلطان محمود، خود را مطیع و تابع خلافت عباسی می دانستند.
  - ۵- در مورد جنگ های آل بارسلان سلجوقی چه می دانید؟ آل بارسلان سلجوقی توانست با راهنمایی وزیرش فواجه نظام الملک، رقیبان داخلی را سرکوب کند و بر قدرت حکومت سلجوقی بیفزاید. او همچنین به ارمنستان و گرجستان لشکرکشی کرد. او در نبرد ملازگرد در سال ۴۶۳ ق رومیان را شکست داد و امپراتور روم شرقی را به اسارت گرفت.
  - ۶- چرا سلطان ملکشاه مشهورترین سلطان سلجوقی است؟ زیرا وی مناطقی از ماوراءالنهر و شام را فتح کرد و حکومت سلجوقیان در دوره او به اوج قدرت رسید. به طوری که در آن دوره، مفروقه بغراخیایی ایران با زمان ساسانیان برابری می کرد و از ماوراءالنهر در شرق تا دریای مدیترانه در غرب گسترش یافته بود.
  - ۷- خوارزمشاهیان چگونه به قدرت رسیدند؟ خوارزمشاهیان، نفست دست نشانده سلجوقیان بودند اما وقتی حکومت سلجوقی ضعیف شد، آنها سرپیچی کرده و آفرین سلطان سلجوقی را شکست دادند و بر بخش هایی از ایران پیره شدند.
  - ۸- چرا پایه های حکومت خوارزمشاهیان چندان محکم نبود؟ زیرا از یک سو، فلیفه عباسی فرمانروایی آنها را به رسمیت نمی شناسفت و از سوی دیگر، تسلطی بر فرمانروایان محلی نداشتند.
  - ۹- چرا در بین سه سلسله ترک تبار، سلجوقیان اهمیت بیشتری در تاریخ ایران داشتند؟ به علت تأثیری که در تمولات ایران و سایر سرزمین های اسلامی داشتند و قلمروشان نیز فیزی وسیع بود.
  - ۱۰- چرا گردشگرانی که به ترکیه می روند، در این کشور آثار و بناهایی از دوره سلجوقیان مشاهده می کنند؟ زیرا سلجوقیان به آسیای صغیر (ترکیه) حمله کرده بودند و آنها را به قلمرو خود اضافه کرده بودند.
- نکته: سلطان محمود غزنوی چندین بار به هندوستان لشکرکشی کرد و به همین سبب در تاریخ شهرت یافت.
- نکته: خلیفه عباسی به طغرل سلجوقی، لقب «سلطان رکن الدین» داد و حکومت او را بر ایران و عراق تأیید کرد.
- نکته: پایتخت سلجوقیان شهر اصفهان بود.

نکته: پس از سلطان محمود، پسرش سلطان مسعود حکومت را به دست گرفت.

نکته: خوارزم، ناحیه ای حاصلخیز و آباد در پنوب دریاچه فوارزم (آرال) بود و از عهد باستان به شاهان آنجا، فوارزمشاه می گفتند .

نکته: پنگلیزان مغول به ایران هجوم آورد و حکومت فوارزمشاهی را شکست داد .

درس ۱۴ (میراث فرهنگی ایران در عصر سلجوقی)

- ۱- قدرت سلطان با خلیفه عباسی در دوره سلجوقی چه تفاوتی داشت؟ خلیفه عباسی بیشتر ریاست معنوی و دینی داشت و قدرت سیاسی و نظامی در اختیار سلاطین بود.
- ۲- چرا سلاطین سعی می کردند خود را مطیع و پشتیبان دستگاه خلافت نشان دهند؟ برای مشروعیت بخشیدن به حکومت خود و جلب نظر مردم
- ۳- سلاطین دوره سلجوقی چگونه حکومت می کردند؟ سلاطین با ظلم و فودکامگی حکومت می کردند و منتقدان و مخالفان خود را به سفتی مجازات می کردند . سلاطین زندگی پرتبملی داشتند و صاحب املاک و ثروت زیادی بودند.
- ۴- حکومت سلجوقی قدرت و عظمت خود را چگونه به دست آورده بود؟ با سیاست و کفایت وزیران ایرانی
- ۵- چرا سلجوقیان ناگزیر شدند برای اداره قلمرو پهناور خود از وزیران ایرانی استفاده کنند؟ زیرا سلجوقیان مردمانی گله دار و بیابان گرد بودند که با زور شمشیر، امور سیاسی و نظامی را در اختیار گرفتند و از شهرنشینی و کشورداری بی خبر بودند .
- ۶- وزیران ایرانی دوره سلجوقیان را نام ببرید . ۱- عمیرالملک کندی ۲- فواجه نظام الملک
- ۷- وزیران ایرانی چه نقشی در اداره حکومت سلجوقی داشتند؟ آن ها نقش مهمی در اداره حکومت سلجوقی داشتند و در نتیجه مدیریت آنها، اوضاع اقتصادی و فرهنگی بهتر شد و کشاورزی، بازرگانی، صنعت، هنر و معماری رشد زیادی کرد.
- ۷- در مورد مدارس نظامیه به سؤالات زیر پاسخ دهید .
- الف) چه کسی این مدارس را تأسیس کرد؟ فواجه نظام الملک ب) این مدارس در کدام شهرها تأسیس شد؟ نیشابور، اصفهان و بغداد
- ج) این مدارس چگونه اداره می شد؟ به مدرسان، مدیران و کارکنان نظامیه ها، حقوق پرداخت می شد . این مدارس، مقررات خاصی داشتند و استادان و شاگردان با دقت خاصی گزینش می شدند و رقابت شدیدی برای رسیدن به مقام استادی در این مدارس وجود داشت .
- د) یکی از استادان این مدارس را نام ببرید . امام محمد غزالی که یکی از عالمان بزرگ ایرانی بود .
- ه) یکی از شاگردان معروف این مدارس را نام ببرید . سعری، شاعر معروف
- ۸- چگونه زبان فارسی در هندوستان رواج پیدا کرد؟ با لشکرکشی های محمود غزنوی و پانشینانش به هندوستان
- ۹- چگونه زبان فارسی در آسیای صغیر رواج پیدا کرد؟ با حمله سلجوقیان به سمت غرب
- ۱۰- شهرهای مهم و آباد دوره سلجوقیان که پایتخت بودند را نام ببرید . ری، نیشابور و اصفهان

۱۱- چند مورد از جلوه های مهم هنر دوره سلجوقی را نام ببرید. سافتن ظروف سفالین لعاب دار و بدون

لعاب و ظروف زرین خام یا طلایی که با نقش و نگارهای مفتلف تزئین شده.

۱۲- کدام هنرها در دوره سلجوقی گسترش یافته بود؟ فوشنویسی، تذهیب و سافتن پلد کتاب از پرم و نقش روی آن

نکته: تشکیلات حکومت سلجوقیان برگرفته از نظام اداری و حکومتی ایران باستان بود.

نکته: در رأس حکومت سلجوقی، سلطان قرار داشت.

نکته: «عمیدالملک کُندری» وزیر سلطان طغرل نقشی مؤثر در موفقیت های این سلطان داشت.

نکته: «فواجه نظام الملک» وزیر آلب ارسلان و ملکشاه قدرت و نفوذ زیادی داشت.

نکته: یکی از وظایف مهم وزیران، تنظیم رابطه سلطان با فلیفه و دیگر فرمانروایان بود.

نکته: پس از ورود اسلام به ایران، کلاس های درس نخست در مساجد تشکیل می شد.

نکته: در زمان سلجوقیان در شهرهای فراسان بیش از سایر مناطق ایران مدرسه وجود داشت.

نکته: در آستانه هجوم مغول ها به ایران، فراسان بزرگ ترین مرکز علمی، ادبی و مذهبی ایران بود.

نکته: در ابتدای دوره سلجوقی، نامه ها و فرمان های حکومتی و دفترهای دیوانی از عربی به فارسی تغییر کرد.

نکته: در قرن های پنجم و ششم هجری، زبان ترکی که زبان فرمانروایان بود، نیز در ایران رواج پیدا کرد و برخی از واژه

های آن به زبان فارسی راه یافت.

نکته: کاشی کاری از ابتکارات مهم معماران ایرانی برای تزئین بناها بود.

نکته: در دوره سلجوقی به سبب آرامش و رونق بازرگانی، شهر و شهرنشینی گسترش یافت.

نکته: در قرن های پنجم تا هفتم هجری، «آبرکاری» و «کاشی کاری» در بناها به اوج زیبایی و شکوفایی رسید.

درس ۱۵ (حملة چنگیز و تیمور به ایران)

۱- مغولان چه کسانی بودند و چگونه زندگی می کردند؟ مغولان از اقوام بیابانگردی بودند که در سرزمین مغولستان می زیستند. آب و هوای سرد و فشنگ منطقه، موجب شده بود که آنها شیوه زندگی کوچ نشینی و دامداری را برگزینند. قبایل مغول تا پیش از پنگیزخان پراکنده بودند و حکومتی نداشتند. این قبایل به سبب افزایش جمعیت و کمبود مراتع ناگزیر بودند برای تأمین زندگی، به غارت یکدیگر و همسایگان روی آورند.

۲- چنگیز خان مغول چه کسی بود؟ پنگیز رئیس یکی از قبایل مغول بود که قبایل مغول را به فرمان خود درآورد و حکومتی نیرومند تشکیل داد و برای اداره آن، مجموعه قوانینی را با عنوان یاسای پنگیزی تدوین کرد و به اجرا گذاشت.

۳- یکی از اصول مهم «یاسا» چه بود؟ یکی از اصول مهم «یاسا» آن بود کسانی که خود را تسلیم سپاه مغول می کردند، از قتل و غارت در امان بودند، اما آنان که مقاومت می کردند، باید قتل عام و غارت می شدند.

- ۴- چنگیز خان مغول چه خصوصیتی داشت؟ پنگیز در فنون رزمی مهارت کامل داشت و در هیله های جنگی استاد بوده وی، مردی بی رحم بود و سربازان، سرداران و حتی فرزندانانش باید بدون پون و پرا فرمانش را اطاعت می کردند.
- ۵- بهانه چنگیز خان مغول برای حمله به ایران چه بود؟ در زمان سلطان محمد فوارزمشاه وقتی اعضای یک کاروان تباری مغول به یکی از شهرهای ایران آمده بودند، به دستور حاکم آن شهر به جرم جاسوسی دستگیر و کشته شدند. چنگیزخان این موضوع را بهانه قرار داد و با لشکری عظیم به ایران هجوم آورد.
- ۶- کدام ولایات ایران مورد هجوم لشکریان چنگیزخان مغول قرار گرفتند؟ ماوراءالنهر، بخارا، گرگانج، سمرقند، مرو، توس، نیشابور، بلخ، هرات
- ۷- چرا سلطان جلال الدین، پسر و جانشین سلطان محمد خوارزمشاه با وجود شهادت و شجاعت نتوانست مغول ها را شکست دهد؟ ۱- به دلیل افتلاخات و درگیری های داخلی ۲- برفی از سرداران و حاکمان مملی و نیز فلیفه عباسی نه تنها جلال الدین را یاری نکردند، بلکه با وی وارد جنگ شدند.
- ۸- چند نمونه از جنایات مغول ها در ایران را نام ببرید. بر اثر این هجوم، بسیاری از ایرانیان جان باختند و تعداد زیادی به اسارت درآمدند یا آواره شدند. ترس و وحشت سراسر ایران را فراگرفت. شهرها و آبادی های زیادی ویران شد و آسیب فراوانی به مزارع کشاورزی و قنات ها وارد آوردند. مساجد، مدارس و کتابخانه ها را فراب کردند و سوزاندند.
- ۹- هلاکوخان چگونه حکومت ایلخانان مغول را تأسیس کرد؟ هلاکوفان (نوه پنگیز) نفست اسماعیلیان ایران را از بین برد و قلعه های آنان را ویران کرد؛ سپس با تسفیر بغداد و کشتن فلیفه، فلاحه عباسی را از بین برد و پس از آن حکومت ایلخانان را تأسیس کرد.
- ۱۰- قیام سربداران چگونه شکل گرفت؟ همزمان با فروپاشی حکومت ایلخانان، بی عدالتی و ستمگری حاکمان مملی، فشم و نارضایتی مردم را برانگیخت و موجب بروز قیام سربداران شد که از روستای باشتین در سبزوار آغاز شد. مردم سبزوار در آن زمان بر اثر تعلیمات شیخ فلیفه و شیخ حسن بوری، آماده مقابله با ظلم و ظالمان شده بودند.
- ۱۱- چرا قیام «سربداران» به این نام معروف شد؟ زیرا آن ها شعار می دادند: «سر به دار می دهیم، تن به ذلت نمی دهیم»
- ۱۲- رابطه تیمور با هنر چگونه بود؟ او به هنر، علاقه نشان می داد و هر شهر و ولایتی را که فتح می کرد، هنرمندان و صنعتگرانش را به پایتخت خود سمرقند (امروزی) می فرستاد.
- ۱۳- الف) آیا انسان ها در هنگام جنگ نیز باید حقوق دیگران را رعایت کنند؟ چگونه؟ بله - نباید به مردم بی دفاع حمله کنند ب) آیا آنها اجازه دارند به غیرنظامیان و آثار فرهنگی و بناهای تاریخی یک کشور صدمه بزنند؟ فیر - زیرا آثار تاریخی متعلق به همه مردم دنیا هستند
- نکته: مغولان نخست به پین حمله و شهر ثروتمند پکن را تسخیر و غارت کردند. سپس با فتح سرزمین هایی در غرب مغولستان، به مرزهای ایران نزدیک شدند.
- نکته: مغولان در زمان فوارزمشاهیان به ایران هجوم آوردند.
- نکته: هلاکوخان به همراه فرزندان و نوادگانش، حدود هشتاد سال بر ایران فرمان راندند.
- نکته: حکومت سربداران پس از یورش تیمور به ایران از بین رفت.

نکته: حکومت تیموریان سرانجام با ظهور حکومت صفویان در ایران از میان رفت.

دبیران محترم جهت سفارش جزوه با قیمت بسیار پایین با شماره های ذیل تماس حاصل فرمایید:

۰۹۱۹۳۶۰۱۴۷۰ - قاسمی

۰۲۱ - ۶۵۴۴۲۲۷۲